

palaimina ir padaro ją Naujo Įstatymo sakramentu”³⁰. Kunigai šiuo metu nekalba, kad po santuokos moteris turinti būti vyro verge, o atvirkščiai: pirmąją vedusių pareiga esanti vienas kito, kaip „Dievo duoto asmens“, gerbimas. „Vyras ir žmona yra geriausi ir ištikimiausi viens kitam draugai“,— rašė teologas St. Gruodis dar 1939 metais³¹. Štai dėl ko tikintieji kartais negali patikėti ateistų žodžiais apie bažnyčios baurėjimąsi santuoka ir motinyste, o pastebi ateistinės literatūros vienpusiškumą, nušviečiant šiuos klausimus.

Skaitant ateistinius straipsnius, susidaro įspūdis, tarsi už antagonistinėje visuomenėje egzistavusias ir iš dalies tebeegzistuojančias moterį žeminančias ir niekinančias pažiūras yra kalta tik religija ir bažnyčia. Labai retai čia galima rasti teiginių, remiamų F. Engelso aiškinimu, kad bendras moters pavergimas ir pažeminimas prasidėjo tada, kai jos darbas neteko visuomeninės reikšmės ir įgijo „naminį“ pobūdį, pasidarė privačiu reikalu, o pati moteris virto vyro namų tarnaitė³².

Užmiršdami, kad moters pažeminimas buvo laikinas, bet neišvengiamas visuomenės vystymosi produktas, daugelis ateistų neparodė, jog ne pati krikščionybė ar kuri nors kita religija, kaip rašė dar Z. Angarietis³³, išsigalvojo moters nelygiavertiškumą vyrui. Krikščionybė, kaip ir bet kuri kita religija, būdama objektyvių antagonistinės visuomenės santykių atspindys ir viešpataujančios klasės įrankis, ši objektyvų, bet laikiną moters pažeminimą galėjo tik pavaizduoti amžinu dalyku ir įteisinti jį dievo vardu.

Nemenkinant mūsų ateistų didelio darbo, kurį jie atliko, kritikuodami bažnyčios skelbiamą moralę, religinę etiką, šiomis trumpomis pastabomis kai kuriais klausimais norėta tik parodyti, kad ne visada ši kritika buvo reikiamai argumentuota bei apgalvota. Kai kur buvo jaučiama objektyvumo (visapusiškumo) stoka. Daugeliu atvejų buvo kritikuojamos viduramžių, o ne šių laikų bažnyčios pažiūros arba tie šventojo rašto teiginiai, kurie šiuo metu kunigų jau aiškinami alegoriškai ir religingiems žmonėms neturi principinės reikšmės. Kartais šie teiginiai būdavo parenkami vienašališkai pagal iš anksto susidarytą schemą, pamirštant akivaizdžius prieštaravimus pačioje biblijoje.

Kritikuodami bažnyčios skelbiamas dorovines normas ir stengdamiesi įrodyti jų bejėgiškumą, daugelis ateistų nukrypo nuo svarbiausio dalyko — ideologinio šių normų pagrindimo (religinės etikos) kritikos.

J. Ažubalis

NAUJA FILOSOFIJOS MOKSLŲ KANDIDATĖ

Lietuvos visuomeninės-politinės ir filosofinės minties vystymosi istorijoje yra dar nemaža neištirtų problemų. Todėl Adelės Darginavičienės disertacija „Religijos ir klerikalizmo kritika Zigmo Aleksos-Angariečio darbuose“, sėkmingai apginta 1968 m. gegužės 14 d., sukėlė filosofų bei istorikų susidomėjimą.

³⁰ St. Gruodis S. J., *Laikykis įsakymų*, p. 118.

³¹ Ten pat, p. 119.

³² J. Ragauskas, *Moteris ir religija*, p. 48.

³³ A. Darginavičienė, *Religijos ir klerikalizmo kritika Zigmo Aleksos-Angariečio darbuose* (kand. dis.), p. 64.

Z. Angarietis — vienas iš žymiausių Lietuvos darbininkų klasės revoliucinio judėjimo organizatorių, Lietuvos Komunistų partijos kūrėjų ir vadovų — paliko nemažą filosofinį-ateistinį palikimą.

Pasirinkdama disertacijos objektu šį Z. Angariečio palikimą, disertantė vadovavosi tuo, kad Z. Angarietis savo raštuose apėmė žymiai platesnį, nei kiti ano meto marksistinės filosofijos atstovai Lietuvoje, ateistinių problemų ratą, neapsiribojo reakcinės kunigijos praktinės politinės veiklos demaskavimu, bet ėmėsi nagrinėti teorines mokslinio ateizmo problemas. Šių problemų nagrinėjimas yra svarbus Lietuvos visuomeninės-filosofinės minties istorijos požiūriu, be to, susiškaukia su dabarties ideologinio darbo aktualijomis.

Savo disertacijoje A. Darginavičienė nagrinėja Z. Angariečio pažiūras į religijos kilmę ir jos egzistavimo šiuolaikinėje visuomenėje priežastis, į ankstyvosios krikščionybės socialinę esmę bei į kovos su religija būdus. Didelis dėmesys skiriamas klerikalizmo kritikai Z. Angariečio raštuose. Iš disertacijoje pateiktos medžiagos matome, kaip Z. Angarietis griovė katalikybės socialinę doktriną apie privatinės nuosavybės amžinumą ir neliečiamumą, apie „socialinę meilę“ kaip kapitalistinės visuomenės klasių „harmonijos“ pagrindą, apie buržuazinę valstybę kaip „neutralų“ visuomeninį institutą, suinteresuotą „visuotine gerove“.

Disertacijoje parodoma, kaip, pasiremdamas gamybos vystymosi dėsningumą, klasių kovos ir valstybės esmės bei vaidmens nagrinėjimu K. Markso, F. Engelso ir V. Lenino veikaluose, Z. Angarietis atskleidė bažnyčios socialinės doktrinos pseudomoksliskumą ir nuvainikavo jos tariamąjį objektyvumą.

Autorė neapsiriboja vien Z. Angariečio pagrindinių ateistinių pažiūrų išdėstymu, bet kreipia didelį dėmesį į jų marksistinį vertinimą. Marksistiškai vertindama proletarinio ideologo palikimą, autorė sprendžia atskirus aktualius mokslinio ateizmo klausimus šiuolaikiniu lygiu, remiasi paskutiniais tarybinių autorių darbais, duoda savo pagrįstą kai kurių aktualių ateizmo problemų sprendimą. Analizuodama Z. Angariečio paliestus svarbius teorinius ateizmo klausimus, disertantė priėjo išvadą, kad filosofiniai-ateistiniai Z. Angariečio, kaip ir jo bendraminčio V. Kapsuko, darbai padarė pradžią naujam Lietuvos ateistinės minties vystymosi etapui — marksistiniam-lenininiam ateizmui.

A. Darginavičienės oficialūs oponentai — Lietuvos TSR MA narys korespondentas J. Macevičius ir filosofijos mokslų daktaras I. Zaksas — teigiamai įvertino pateiktą ginti disertaciją, kaip atitinkančią filosofijos mokslų kandidato laipsnio reikalavimus.

Gerai atsiliepė apie disertaciją Baltarusijos TSR MA tikrasis narys, istorijos mokslų daktaras, profesorius V. Serbenta, Partijos istorijos instituto prie Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto direktoriaus pavaduotojas, istorijos mokslų kandidatas B. Vaitkevičius, kuris siūlė disertaciją išspausdinti.

A. Darginavičienė yra ketvirtoji moteris Lietuvoje — filosofijos mokslų kandidatė.

F. Škliarskaitė